

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการเก็บข้อมูล

จากการที่เดิมนั้นผู้วิจัยได้เคยมีความตั้งใจไว้ว่าจะทำการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมทั่วทั้ง 6 ภาค ซึ่งอยู่ในเขตการเลือกตั้งที่ 1 ของจังหวัดพิจิตร แต่ปรากฏว่า เมื่อออกไปทำการสำรวจในเมืองต้นแล้วพบว่ามีปัญหาในการเลือกเป้าหมายในการวิจัย หมายถึงตัวพระสงฆ์ที่จะต้องถูกศึกษา สำหรับปัญหาที่พบนั้นสรุปได้ดังนี้คือ

1.1 ความไม่เข้าใจจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ของผู้จะให้ข้อมูลเบื้องต้น ไม่โดยคนเหล่านั้นยังไม่ให้ความเชื่อใจว่า ผู้วิจัยมีจุดประสงค์อย่างไรต่อกรที่ได้ข้อมูลไป โดยหากให้ข้อมูลที่แท้จริงไปแล้วจะเกิดผลเสียหรือมีผลร้ายต่อตนเองเมื่อให้รายละเอียดไป จากการพูดคุยจะพบว่า ผู้ให้รายละเอียดจะให้ข้อมูลในตนเองไม่พบว่ามีความประสงค์ต่อพฤติกรรมไปในตนเองเป็นห้วงขณะ ทั้งนี้เพื่อตัดปัญหาที่จะเกิดขึ้น

1.2 จากข้อ 1.1 น่าจะเป็นเพราะความไม่รู้จักหรือคุ้นเคยของผู้ให้รายละเอียดกับผู้วิจัย เพราะพื้นที่ในอำเภออื่น นอกจากอำเภอโพธิ์ประทับช้างแล้ว ผู้วิจัยไม่คุ้นเคยหรือรู้จักกับผู้ที่จะให้รายละเอียดมาก่อน จึงเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ผู้วิจัยไม่ได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริง

1.3 อาจเป็นเพราะในพื้นที่ดังกล่าวพระสงฆ์ไม่มีบทบาทในการเป็นหัวคะแนนก็ได้ เนื่องจากได้ทำการสอบถามรายละเอียดเบื้องต้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือ เจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ได้ความว่า ในพื้นที่ดังกล่าวบทบาทของกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะมีมากกว่า องค์กรของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเป็นปึกแผ่น เข้มแข็งมาก จึงทำให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้ง ส.ส. ไม่ให้ความสนใจกับบทบาทของพระสงฆ์

1.4 จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของรัฐบางพื้นที่ในเรื่องของพระสงฆ์ที่มีบทบาทในเรื่องของการพัฒนา พบว่ามีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่อยู่ในข่ายเป็นพระนักพัฒนา แต่ไม่ถึงขั้นมีชื่อเสียงเด่นชัด

จากปัญหาที่สรุปได้ข้างต้น ผู้วิจัยประเมินสถานการณ์แล้วจึงไม่อาจจะใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยได้ จึงได้หันมาทำการศึกษาวิจัยเฉพาะเขตอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นอำเภอที่ผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ และมี ความรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจ ครู

อาจารย์และชนชั้นนำของหมู่บ้าน หรือ ชุมชน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าสามารถที่จะเก็บข้อมูลได้ถูกต้องและเที่ยงตรง เนื่องจากความคุ้นเคยรู้จักกันในพื้นที่ การได้ข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัยจึงน่าจะเที่ยงตรงและมีความถูกต้องตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ และต่อไปนี้เป็นผลของการศึกษาวิจัยที่ได้เก็บข้อมูลมา

ตารางที่ 5.1 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของประชากรที่ศึกษา

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	250	100
ชาย	141	56.4
หญิง	109	43.6
2. อายุ	250	100
18-19 ปี	6	2.0
20-30 ปี	22	8.8
31-40 ปี	78	31.2
41 ปีขึ้นไป	145	58.0
3. ระดับการศึกษา	250	100
ประถมศึกษาตอนปลาย	176	70.4
มัธยมศึกษา	60	24.0
อนุปริญญา	2	0.8
ปริญญาตรีขึ้นไป	2	0.8
4. อาชีพ	250	100
เกษตรกร	135	54.0
รับจ้าง	72	28.8
ค้าขาย ประเภทอาชีพธุรกิจส่วนตัว	32	12.8
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	10	4.0
กำลังศึกษา	1	0.4

2. การทดสอบสมมติฐาน

จากข้อมูลเบื้องต้นที่ได้ปรากฏจะพบว่า จำนวนประชากรที่ใช้ศึกษาในส่วนที่เป็นประชานนั้นจะมีความใกล้เคียงกันระหว่างเพศชายและหญิงคือ ชาย 141 คน คิดเป็น ร้อยละ 56.4 เป็นหญิง 109 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 โดยจะมีอายุช่วง 41 ปีขึ้นไป เป็นส่วนมากคือ ร้อยละ 58 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือระดับประถมศึกษาตอนต้น คือมีจำนวนถึงร้อยละ 70.4 อาชีพส่วนใหญ่คือเกษตรกร มีอยู่ถึงร้อยละ 54 ซึ่งข้อมูลเบื้องต้นที่ได้ นี้ในเรื่องระดับการศึกษาจะไปสอดคล้องกับรายงานผลการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538 ที่ว่า ผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอื่น และผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น¹

2.1. สมมติฐานข้อที่ 1 มีใจความดังนี้

พระสงฆ์ซึ่งอยู่ในฐานะผู้นำท้องถิ่นนั้นมีบทบาทต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากสมมติฐานในข้อนี้ เมื่อพิจารณาถึงคำถามที่จะต้องหาคำตอบให้ได้ จากสมมติฐานในข้อนี้ต้องหาคำตอบให้ได้ว่า พระสงฆ์นั้นมีบทบาทต่อการเลือกตั้ง ส.ส.หรือไม่ อย่างไร ผู้ที่คำตอบได้ชัดเจนก็คือ ประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหมายถึง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และที่จะขาดไม่ได้คือ ผู้สมัครรับการเลือกตั้งที่ผ่านมา ในเมื่อได้ทราบผู้ที่จะให้คำตอบคำถามนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงได้เริ่มเข้าไปทำการสัมภาษณ์หาข้อมูลโดยเริ่มจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็น ปลัดอำเภอฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จากข้อมูลที่ได้ มีความตรงกันว่า ในการเลือกตั้งในแต่ละครั้งที่ผ่านมานั้น จากการสังเกตและได้รับข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ จะพบว่า ในการเลือกตั้งในแต่ละครั้งนั้น ผู้ที่มีบทบาทมากในการเลือกตั้งในเขตอำเภอโพธิ์ประทับช้างนั้น จะเป็นพระสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทน้อยกว่า โดยพระสงฆ์นั้นจะทำตัวเป็นหัวคะแนนเสียเอง โดยบางครั้งเป็นผู้รับเอาเงินจากผู้สมัครมาแจกจ่ายให้ชาวบ้านเสียเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ พระสงฆ์ที่ทำการศึกษาวิชัยในครั้งนี้ ซึ่งทั้ง 5 รูปนี้มีพฤติกรรมเป็นหัวคะแนนอย่างชัดเจน² นอกจากนี้คำสัมภาษณ์ของ

¹ กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2539), หน้า 101-102.

² สัมภาษณ์นาย ช.(นามสมมติ), 8 มีนาคม 2540.

กำนัน และผู้ใหญ่บ้านบางท่านซึ่งปกครองอยู่ในเขตติดต่อกับเขตหมู่บ้านที่วัดของพระสงฆ์เหล่านี้จำพรรษาอยู่ จะให้รายละเอียดในลักษณะเช่นเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้สมัคร ส.ส.ท่านหนึ่ง³ ซึ่งเคยลงสมัครรับการเลือกตั้งมาหลายสมัย ได้ให้รายละเอียดว่า

“...ในการลงสมัครแต่ละครั้งนั้น จะต้องสำรวจพื้นที่ก่อนว่าในเขตหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ไทน์ มีใครเป็นผู้มีชื่อเสียงและจะเป็นฐานเสียงให้ได้บ้าง ซึ่งในแต่ละภอนั้นก็จะมีผู้มีชื่อเสียงแตกต่างกันไป บางพื้นที่ที่จะเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางพื้นที่จะเป็นพระสงฆ์ ซึ่งก็จะตรวจสอบอีกว่าเขาเหล่านั้นเคยเป็นฐานเสียงให้แก่ผู้ใดมาก่อน หากเป็นฐานเสียงของเราก็ต้องเข้าไปติดต่อก่อน

สำหรับพระสงฆ์แล้ว ในบางพื้นที่นั้นจะมีชาวบ้านยอมรับมากกว่าผู้ใหญ่บ้านหรือ กำนัน เสียอีก เรียกได้ว่าพูดกับพระเท่านั้นก็พอแล้ว...”

จากข้อมูลที่เก็บได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และจากการสังเกตของผู้วิจัยเองที่ได้จากการเข้าไปสัมภาษณ์พระสงฆ์ในแต่ละวัดที่เป็นเป้าหมายเองด้วยแล้ว มีข้อมูลยืนยันสมมติฐานในข้อนี้ได้อย่างแน่ชัดว่า บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำท้องถิ่นท่านหนึ่งนั้นมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ส.ส. จริง

2.2 สมมติฐานในข้อ 2 มีใจความว่า

บุคลิกภาพส่วนตัว, สิ่งที่เป็นวัตถุมงคล, การให้พร, หรือการเป็นพระนักพัฒนา เป็นปัจจัยในการก่อให้เกิดความศรัทธาและนำพาไปสู่การเป็นหัวหน้าของพระสงฆ์

จากสมมติฐานในข้อนี้ การที่จะพิสูจน์สมมติฐานได้นั้นต้องอาศัยข้อมูลรายละเอียดจากประชาชนซึ่งเป็นผู้ให้ความเคารพศรัทธาในตัวของพระสงฆ์ในท้องถิ่นนั้น โดยข้อมูลรายละเอียดเหล่านั้นจะเป็นข้อพิสูจน์ว่า ได้มีความศรัทธาเคารพยกย่องพระสงฆ์ในชุมชนของตนด้วยเหตุผลใด ซึ่งการค้นหาคำตอบนี้ได้ด้วยการเขาไปทำการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ซึ่งได้ตั้งเกณฑ์เอาไว้คือ ชุมชนหรือ หมู่บ้านละ 50 คน จากจำนวน 5 หมู่บ้าน รวมเป็นชาวบ้านที่จะเป็นผู้ให้คำตอบคือ 250 คน โดยชาวบ้านที่ให้สัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยต้องใช้คำถามก่อนว่าเคยไปเลือก

³ สัมภาษณ์ นาย บ.(นามสมมติ), 9 มีนาคม 2540.

ตั้งมาก่อนหรือไม่ หากผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่าไม่เคยไป ผู้วิจัยก็จะไม่ใช่เป็นประชากรที่จะศึกษา แบบการสัมภาษณ์นั้นจะเป็นแบบที่ใช้คำถามเป็นแบบปลายปิด คือ ให้เลือกคำตอบด้วยการกาเครื่องหมาย / ในข้อที่ชาวบ้านฟังแล้วเห็นว่าถูกต้องตรงกับความคิดเห็นของตน โดยไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านนั้นได้มีความเห็นไปนอกกรอบหรือประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ซึ่งวิธีนี้อาจมีข้อเสียบ้างในเรื่องของความเที่ยงตรงของข้อมูลในการหาข้อพิสูจน์ให้กับข้อสมมติฐาน แต่ถึงอย่างไรก็ตามจุดประสงค์ของผู้วิจัยเพื่อที่จะทำให้กรอบความคิดเห็นแคบลง สะดวกและง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา

ในการทดสอบสมมติฐานในข้อนี้อยู่ในแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 คือเรื่องของปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมส่วนตัวพระสงฆ์ในด้านการเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ในส่วนนี้นั้นจะมี 4 ข้อ โดยเนื้อหาของคำถามจะชี้ให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์มีคุณสมบัติส่วนตัวในข้อใดที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธา เคารพยกย่อง จนถือได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นท่านหนึ่ง

จากข้อมูลที่ได้พบว่ามีปัจจัยอยู่ 2 ประการ* ที่ช่วยในการส่งเสริมให้เจ้าอาวาสวัดดงเสือเหลืองได้รับการเคารพศรัทธา คือ การเป็นพระนักพัฒนาและการเป็นพระที่สร้างวัดอุ้มงคล เครื่องรางของขลัง และจากการสัมภาษณ์ประกอบ มีคุณสมบัติที่เด่นอีกประการหนึ่งคือ การเป็นพระที่มีพฤติกรรมในการวิ่งเดินช่วยเหลือผู้อื่น

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมที่เด่นชัดให้แก่วัดเจ้าอาวาสวัดเนินพยอมได้รับการยอมรับนับถือ คือ การเป็นพระนักพัฒนา และปัจจัยที่ส่งเสริมรองลงมาคือเป็นพระพูดจาไพเราะและเคร่งในการสั่งสอนธรรมะ

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมที่เด่นชัดให้เจ้าอาวาสวัดไม่ทำไฟใต้ได้รับการเคารพนับถือ คือ การเป็นพระนักพัฒนา และปัจจัยที่ส่งเสริมรองลงมาคือการเป็นพระที่นิยมการสร้างวัดอุ้มงคล

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมที่เด่นชัดให้เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ประทับช้าง ได้รับการเคารพนับถือศรัทธา คือ การเป็นพระนักพัฒนา และปัจจัยที่ส่งเสริมรองลงมาคือการเป็นพระที่เคร่งครัดในเรื่องของการสั่งสอนพระธรรมวินัย

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมที่เด่นชัดให้เจ้าอาวาสวัดสระปทุม ได้รับการยอมรับนับถือและ

* ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวก.

เคารพวิทจากประชาชน คือการเป็นพระนักพัฒนาควบคู่ไปกับการเป็นพระที่นิยมทำเครื่องรางของขลัง การเป็นนักโหราศาสตร์

ตารางที่ 5.2 แสดงผลปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมส่วนตัวพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำชุมชน

1. เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในหมู่บ้านหรือชุมชนของท่านมีชื่อเสียงทางด้านใด	จำนวน	ร้อยละ
- เครื่องรางของขลัง วัดอุดมคงค ประพรมน้ำมนต์	93	37.2
- เป็นหมอดูโชคชะตา และการไ้หวย	35	14.0
- เป็นนักเทศน์	59	23.6
- เป็นนักพัฒนา	250	100.0
2. ท่านเคารพวิทจากพระหรือเจ้าอาวาสที่วัดในหมู่บ้านหรือชุมชนของท่านด้วยเหตุใด	จำนวน	ร้อยละ
- เคร่งในเรื่องสั่งสอนพระธรรม	45	18.0
- มีชื่อเสียงในเรื่องของการทำวัดอุดมคงค	143	57.2
- ไ้หวย หรือทำนายโชคชะตาได้แม่นยำ	33	13.2
- เป็นนักเทศน์ เสียงดี น่าฟัง	46	18.4
- พูดจาไพเราะ	25	10.0
- รูปร่างดี หน้าตาดี บุคลิกลักษณะดี	9	3.6
- เป็นพระนักพัฒนา	250	100.0

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. เมื่อในหมู่บ้านหรือชุมชนของท่านมีกิจกรรมที่ต้องช่วยเหลือกันเป็นส่วนรวม อย่างหนึ่งซึ่งต้องมีการขอร้องให้ท่านไปช่วยเหลือ ได้มีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มาขอร้องให้ไปช่วย กับ มีพระสงฆ์ที่วัดภายในชุมชนของท่านมาขอร้องให้ไปช่วย ท่านคิดว่าจะให้ความร่วมมือกับผู้ใดมากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
- ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันมากกว่า	33	13.2
- พระสงฆ์มากกว่า	217	86.8
4. กรณีที่พระสงฆ์ที่ท่านนับถือกับผู้ใหญ่บ้าน หรือ กำนัน มีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องของการเป็นหัวหน้าคน หากมีการขอร้องให้ท่านช่วยเลือกคนคนนั้นให้กับผู้สมัคร ส.ส.(กรณีที่ท่านต้องเชื่อ)ท่านจะเลือกเชื่อผู้ใดมากกว่า	จำนวน	ร้อยละ
- เชื่อพระสงฆ์	157	62.8
- เชื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	93	37.2

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าพระสงฆ์ทั้ง 5 รูป มีปัจจัยส่งเสริมที่สร้างความเคารพศรัทธาการยอมรับจากชาวบ้านเหมือนกันคือ การเป็นพระนักพัฒนา พยายามใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่สร้างความเป็นผู้นำด้วยการพัฒนา แสวงหาความร่วมมือจากชาวบ้าน สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านหรือชุมชน แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีพระสงฆ์บางรูปที่มีปัจจัยที่เป็นความสามารถเฉพาะตัวและได้ใช้ความสามารถนั้นมากประกอบ ได้แก่ ความสามารถในการเป็นนักโหราศาสตร์ ทำนายโชคชะตา ความเชี่ยวชาญในเรื่องของไสยศาสตร์ การมีบุคลิกที่ดี พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีส่วนส่งเสริมความเป็นผู้นำของพระสงฆ์ในชุมชนจากการศึกษายังพบอีกว่า ความเคารพศรัทธาเชื่อฟังของชาวบ้านที่มีต่อพระสงฆ์นั้นมีมากกว่าผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ซึ่งเป็นผู้นำโดยตำแหน่งเสียอีก

2.3 ข้อสมมติฐานที่ 3 มีใจความว่า

ปัจจัยแวดล้อม อันได้แก่ ผลประโยชน์ต่างตอบแทน, ความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัว, ความสนใจในทางการเมืองของพระสงฆ์เองเป็นมูลเหตุจูงใจให้พระสงฆ์ประพฤติตนเป็นหวัคະណေ

จากสมมติฐานในข้อนี้ ได้กำหนดสิ่งที่เป็นปัจจัยแวดล้อมซึ่งได้แก่ ผลประโยชน์ต่างตอบแทน, ความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัว, ความสนใจในทางการเมือง ในความเชื่อของผู้วิจัยน่าจะเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่มีส่วนเป็นมูลเหตุจูงใจให้พระสงฆ์เป็นหวัคະណေ ปัญหาเมื่ออยู่ว่า อะไรคือผลประโยชน์ต่างตอบแทน อย่างไรที่เรียกว่าความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัว และอะไรที่เรียกว่าเป็นความสนใจของพระสงฆ์ในทางการเมือง ทางผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามในเรื่องของผลประโยชน์ต่างตอบแทนขึ้นมา ซึ่งคำถามนี้นั้นน่าจะเป็นคำถามที่หาคำตอบได้ไม่ยาก โดยจะถามในเรื่องของความต้องการปัจจัยในการสร้างหรือพัฒนาวัดหรือชุมชน และในเรื่องส่วนตัวของพระเองที่เกี่ยวกับสมณศักดิ์ของพระ ซึ่งคำตอบจากคำถามเหล่านี้จะเป็นตัวแทนของคำว่าผลประโยชน์ต่างตอบแทนได้ ส่วนประเด็นคำถามในเรื่องของความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัวนั้น ซึ่งคำถามในประเด็นนี้ทางผู้วิจัยจะตั้งคำถามแบบตรง ๆ ผู้ให้คำตอบที่ดีควรจะเป็นพระสงฆ์เองและชาวบ้าน โดยเชื่อว่าผู้ให้คำตอบทั้งสองน่าจะให้ความกระจ่างดีที่สุด ประเด็นคำถามจะอยู่ในส่วนที่ 3 ของแบบสัมภาษณ์ประชาชน มีประเด็นคำถามอยู่ 7 ข้อ

จากข้อมูลที่ได้จะพบว่ามูลเหตุปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้เจ้าอาวาสวัดคงเหลือเถลิงประพฤติตนเป็นหวัคະណေနั้น เป็นเรื่องของผลประโยชน์ต่างตอบแทนเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเป็นในลักษณะของรูปธรรมคือการพึ่งพาอาศัยกันในเรื่องของการหาเงิน นอกจากนี้จากการสนทนายังพบว่าท่านมีความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัว ส.ส.ท่านหนึ่ง มีความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือ ซึ่งก็เป็นมูลเหตุจูงใจที่เจ้าอาวาสท่านนี้ต้องช่วยเหลือในการหาเสียงให้กับผู้สมัครท่านนั้น⁴

จะพบว่าเรื่องของผลประโยชน์ต่างตอบแทนและการมีความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัวเป็นมูลเหตุปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญที่จูงใจให้พระสงฆ์ในแต่ละวัดประพฤติปฏิบัติเช่นเดียวกับเจ้าอาวาสวัดคงเหลือเถลิง⁵

⁴ สัมภาษณ์ พระครู จ.(นามสมมติ), 7 มีนาคม 2540.

⁵ ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวก

ตารางที่ 5.3 แสดงมูลเหตุปัจจัยแวดล้อมมุ่งใจให้พระสงฆ์ประพฤติตนเป็นท้าวคนนน

1. วัดในชุมชนของท่านกำลังอยู่ในระหว่างมีการพัฒนาและกำลังต้องการเงินบริจาคอยู่หรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> - ใช่ - ไม่ใช่ - ไม่ทราบ 	250	100.0
2. เจ้าอาวาสหรือพระที่วัดในชุมชนของท่าน ได้รับ ตำแหน่ง, สมณศักดิ์และ พัตยศแล้วหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับแล้ว - ยังไม่ได้รับ - ไม่ทราบ 	201	80.4
	42	16.8
	7	2.8
3. พระสงฆ์ที่วัดในชุมชนของท่านมีความรู้จักคุ้นเคยกับนักการเมืองหรือผู้สมัคร รับการเลือกตั้ง ส.ส.บางคนใช่หรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> - ใช่ - ไม่ใช่ - ไม่ทราบ 	245	98.0
	-	-
	5	2.0
4. ท่านเคยทราบบ้างหรือไม่ว่าเจ้าอาวาสหรือพระที่วัดในชุมชนของท่านได้มีการ วิ่งเต้นช่วยเหลือผู้หนึ่งผู้ใดเกี่ยวกับผลประโยชน์ต่าง ๆ	จำนวน	ร้อยละ
<ul style="list-style-type: none"> - เคย - ไม่เคย - ไม่ทราบ 	78	31.2
	18	7.2
	154	61.6

6. ท่านเคยได้ยินเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ที่วัดในชุมชนของท่านพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องของการเมืองให้ฟังบ้างหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	63	25.2
- ไม่เคย	187	74.8
6. ท่านเคยเห็นหรือทราบหรือไม่ว่ามีผู้สมัคร ส.ส.ได้เข้าไปพบเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ที่วัดในชุมชนของท่าน	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	245	98.0
- ไม่เคย	5	2.0
7. วัดในชุมชนของท่านได้เคยรับบริจาคช่วยเหลือในเรื่อง เงิน หรือผลประโยชน์ใด ๆ จากผู้สมัคร ส.ส.บ้าง	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	242	96.8
- ไม่เคย	1	0.4
- ไม่ทราบ	7	2.8

จากตารางจะพบว่าในเรื่องของความต้องการผลประโยชน์ซึ่งหมายถึงเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในเหตุปัจจัยแวดล้อม ปัจจัยที่สำคัญรองลงมาคือ การมีความสัมพันธ์กันคุ้นเคยกันในเชิงส่วนตัว จากการศึกษาในประเด็นนี้นั้นพบว่าสอดคล้องกับสมมติฐานเป็นบางส่วน และไม่สอดคล้องกับสมมติฐานบางส่วน ที่สอดคล้องนั้นจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ต่างตอบแทนและความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัว ส่วนในเรื่องความสนใจในทางการเมืองนั้น ข้อมูลที่ได้รับจะไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือความสนใจในทางการเมืองนั้น จากคำสัมภาษณ์พระสงฆ์ทั้ง 5 รูปให้ความสนใจในทางการเมืองน้อยและในความเห็นของประชาชนที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้มีเพียงร้อยละ 25.2 เท่านั้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยในเรื่องความสนใจในทางการเมืองของพระสงฆ์จะมีผลน้อยต่อการตัดสินใจเป็นหัวคะแนนการเลือกตั้ง

ส่วนในเรื่องผลประโยชน์ทางนามธรรมซึ่งได้แก่ ตำแหน่ง สมณศักดิ์ และพัดยศนั้นจะไม่มีผลของการวิจัยเนื่องจากผู้วิจัยคำนึงข้อมูลที่จะได้จากพระสงฆ์นั้นจะเป็นการสร้างความสำนึกในการตอบคำถาม หากจะได้อะไรมาก็จะเป็นในลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน จึงได้ตัดการศึกษาในข้อนี้ไป^{***}

2.4. จากสมมติฐานข้อ 4 มีใจความว่า

การกล่าวอ้างถึงผลประโยชน์ต่างตอบแทน, การแสดงความใกล้ชิด และการกล่าวถึงคุณงามความดีของผู้สมัครรับเลือกตั้งบ่อยครั้งของพระสงฆ์ เป็นวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมของพระสงฆ์ในการที่จะบ่งบอกได้ว่าประพฤติกรรมเป็นหวัคະແນนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากสมมติฐานข้างต้น ประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบคือพระสงฆ์ มีวิธีการอย่างไรกับการเป็นหวัคະແນน จะเป็นวิธีการบอกจากปากโดยตรงหรือการแสดงพฤติกรรมในทางอ้อม ๆ เพื่อที่จะบอกให้ชาวบ้านเลือกผู้สมัคร ส.ส.ท่านหนึ่งท่านใด เพื่อพิสูจน์ให้ทราบโดยแน่ชัด ทางผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานถึงวิธีการที่พระสงฆ์น่าจะใช้ปฏิบัติคือ มีการกล่าวอ้างถึงเรื่อง ผลประโยชน์ที่ได้รับ การแสดงออกถึงความใกล้ชิดสนิทสนมกับ ส.ส.และการพูดถึงคุณงามความดีของผู้สมัคร ส.ส. ให้ชาวบ้านหรือประชาชนทราบ จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกให้ประชาชนได้ทราบและประชาชนได้เชื่อและคล้อยตามตามคำกล่าวอ้าง ซึ่งเป็นการชี้แนะหรือชักจูงนั้น ประเด็นคำถามนั้นจะอยู่ในส่วนของแบบสัมภาษณ์ประชาชน ส่วนที่ 4 มีทั้งหมด 7 ข้อ เป็นคำถามที่ใช้ถามชาวบ้านตรงตามประเด็นในข้อสมมติฐานเป็นส่วนใหญ่

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้พบว่า วิธีการที่พระสงฆ์ที่ 5 รูปแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นหวัคະແນนนั้นแตกต่างกันไป^{****} มีพระสงฆ์เพียงรูปเดียวที่หาเสียงด้วยการพูดขอรับรองกับชาวบ้านโดยเปิดเผย ส่วนที่เหลือนั้นจะพูดขอรับรองในลักษณะทางอ้อม ซึ่งในทางอ้อมนั้นมีวิธีการต่าง ๆ ที่พบมีดังนี้คือ จะมีการพูดถึงการได้รับความช่วยเหลือจากผู้สมัครท่านนั้นท่านนี้ให้ชาวบ้านทราบ พูดถึงความคุณความดีของผู้สมัครที่ตนเองสนิทสนมคุ้นเคยให้ชาวบ้านฟังอยู่เสมอ และนอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดกับผู้สมัคร ส.ส.บางคน

^{***} อธิบายเหตุผลประกอบในบทสรุปหน้า 126-126.

^{****} ทรายละเอียดได้จากตารางในภาคผนวก.

ตารางที่ 5.4 พฤติกรรมพระสงฆ์ที่แสดงออกในลักษณะเป็นหัวหน้า

1. พระสงฆ์ที่วัดในชุมชนของท่านได้เคยขอร้องกับท่านเองให้เลือกผู้สมัคร ส.ส. ผู้หนึ่งผู้ใดบ้างหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	72	28.8
- ไม่เคย	178	71.2
2. พระสงฆ์ที่วัดในชุมชนของท่านได้เคยบอกให้ทราบบ้างหรือไม่ว่าผู้สมัคร ส.ส. ได้เคยบริจาคเงิน หรือ สิ่งของแก่วัดในชุมชนของท่าน	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	240	96.0
- ไม่เคย	10	4.0
3. พระสงฆ์ที่วัดในชุมชนของท่านได้เคยพูดคุยกับท่านเกี่ยวกับเรื่องของคุณ ความดีของ ส.ส.ผู้หนึ่งผู้ใดให้ท่านฟังบ้างหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	229	91.6
- ไม่เคย	21	8.4
4. เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ที่วัดในหมู่บ้านหรือชุมชนของท่านได้เคยกล่าวอ้างว่า เป็นญาติหรือ มีการแสดงออกให้ทราบว่ามีความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้สมัคร ส.ส. กับท่านฟังหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	196	78.4
- ไม่เคย	54	21.6

5. ก่อนมีการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ขณะที่วัดมีงานทำบุญ เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ได้มีการเชิญผู้สมัคร ส.ส. ที่ตนเองสนิทหรือคุ้นเคยเข้าไปปราศรัยหาเสียงภายในวัดขณะที่มีประชาชนมาทำบุญหรือชุมนุมกันบ้างหรือไม่	จำนวน	ร้อยละ
- เคย	248	99.2
- ไม่เคย	2	0.8
6. ท่านได้ตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส.ส. ด้วยตัวของท่านเองหรือได้รับการชักชวนหรือชี้แนะจากผู้อื่น	จำนวน	ร้อยละ
- ตัดสินใจด้วยตนเอง	30	12.0
- ได้รับการชักชวนหรือชี้แนะจากผู้อื่น	155	62.0
- ทั้ง 2 อย่าง	65	26.0
7. เมื่อพระสงฆ์ที่วัดในชุมชนของท่านกล่าวชื่นชมผลงานของผู้สมัคร ส.ส. ท่านหนึ่งท่านใดบ่อยครั้งให้ท่านฟัง ท่านพอทราบหรือไม่ว่าพระสงฆ์ท่านประสงค์อยากให้ท่านเลือกผู้สมัคร ส.ส. ผู้ไหน	จำนวน	ร้อยละ
- ทราบ	226	90.4
- ไม่ทราบ	24	9.6

จากข้อมูลที่ได้สังเกตจากตารางนั้นจะพบว่า การกล่าวถึงผลประโยชน์ที่ได้รับหรือจะได้รับจากผู้สมัคร ส.ส. นั้น เป็นวิธีการที่พระสงฆ์ใช้ปฏิบัติในการชักชวนชาวบ้านมากที่สุด รองลงมาคือการกล่าวถึงคุณงามความดีของผู้สมัครและการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัวกับผู้สมัคร จากการสนทนากับพระสงฆ์ทั้ง 5 รูปของผู้วิจัยพบว่า มีพระสงฆ์บางรูปที่ยอมรับโดยตรงว่าใช้วิธีหาเสียงด้วยการออกหรือขอร้องกับชาวบ้านโดย

ตรง^๖ พระบางรูปใช้วิธีการขอร้องไปกับผู้ใหญ่บ้าน หรือ ประธานชุมชน เพื่อให้ไปบอกกล่าวให้ลูกบ้านได้ทราบ^๗ และบางรูปก็มีวิธีแสดงออกด้วยการทำตัวใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สมัคร ส.ส. ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกของพระสงฆ์เหล่านี้มีอิทธิพลกับชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัด โดยชาวบ้านนั้นยอมรับการชี้แนะหรือชักจูงจากพฤติกรรมของพระสงฆ์เหล่านี้ การศึกษาข้อมูลนี้พบว่าสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

3. บทสรุป

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าพระสงฆ์สร้างความเคารพศรัทธาเลื่อมใสจากประชาชนด้วยการเป็นพระนักพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนปัจจัยรองที่สร้างความศรัทธาเลื่อมใสก็คือการมีบุคลิกภาพส่วนตัว ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญชำนาญที่เกิดขึ้นเฉพาะตัว เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาแล้วผลที่เกิดขึ้นตามมาคือลักษณะของความเป็นผู้นำ พระสงฆ์ได้ใช้บทบาทของความเป็นผู้นำส่วนหนึ่งนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ส.ส. ด้วยการประพาดิตัวช่วยเหลือผู้สมัคร ส.ส. ด้วยการใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การอ้างถึงผลประโยชน์โดยอ้อมแทนที่ได้รับหรือจะได้รับ, คุณความดีของผู้สมัครและความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สมัคร ส.ส. ทั้งนี้ด้วยเหตุผลคือ การได้รับผลประโยชน์ หรือความเป็นผู้มีความสัมพันธ์ในเชิงส่วนตัวกันมาก่อน ซึ่งผลของการศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่แล้วสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๖ สัมภาษณ์ พระครู ส.(นามสมมติ), 8 มีนาคม 2540.

^๗ สัมภาษณ์ พระ บ.(นามสมมติ), 9 มีนาคม 2540.